

KULTURA

Vizuální přeplněnost výstavy má vyvolat touhu po prázdnotě.

FOTO: GASK

Výstavu na nějaké téma lze pojímat různými způsoby. Může být takzvaně ilustrativní, kdy vystavená díla téma vystihnou jakoby muzeálním způsobem, kryjí se s ním a případně ukážou, jak se vyvíjelo v čase. Nebo si kurátor téma nově interpretuje a představí i díla, která by si návštěvník s tématem bez této interpretace nespojil. Výstava Samota uprostřed davu šla ještě trochu jinou cestou: excesivně vybrala vše, co by se tématu mohlo být jen blížít, bez pokusu o novou interpretaci.

Z čistě návštěvnického hlediska by takový postup měl vést ke spokojenosti. Výstava je díly novými i starými doslova přeplněna, takže za cenu vstupenky vlastně dostanete mnohem víc podívané. Otázka je, zda takový přístup pomůže lépe pochopit roli Baudelaira v českém umění.

PŘEPLNĚNOSTÍ K PRÁZDNOSTI

Výstava je rozdělena do několika celků představujících motivy z Baudelairových básní, od městských ulic přes nudu a splín po mršiny a zhoubnou krásu žen. Ženy u Baudelaira často vystupují v masce upíra a básníkův vztah k nim byl jistě ovlivněn dvěma fakty – že si po otcově smrti jeho matka našla nového partnera, což jí jako hoch nedokázal odpustit, a že celý dospělý život trpěl následky pohlavní choroby.

Shromážděna jsou zde díla od zhruba stovky autorů, což představuje vizuální orgie a vyžaduje to vyhradit si na prohlídku dostatek času. Nakupenost děl jedno vedle druhého kurátoři vysvětlují tím, že výstava má připomenout podobně koncipované pařížské Salony, které Baudelaire recenzoval, a také že má „vizuální přeplněnost vyvolat tiseň a vést k touze po prázdnotě“.

Nejpřímějším Baudelairovým vlivem na české umění jsou samozřejmě ilustrace jeho děl. Knihy jsou vystaveny ve vitrinách v dlouhé chodbě a na zdi za nimi jsou rozvěšeny grafiky ilustrací, nešikovně nedostupné pro bližší průzkum. Básně ve sbírce Květy zla snad ještě více než povídky Poeovy byly pro umělce vítanou

Dvousté výročí Charlese Baudelaira zpřítomňuje výstava v GASK v Kutné Hoře a výpravný katalog.

Rozzloben na život. Baudelaire a české umění

příležitostí zobrazovat hříšnost, nahotu, často v kombinaci se smrtí, samotu, rozklad a barokní pocit konečnosti bytí.

Pravidelný návštěvník výstav pocítí jakési děja vu. Výstava mu totiž připomene nedávnou, podobně komponovanou expozici ve Veletržním paláci Sen ve snu: Edgar Allan Poe a umění v českých zemích, připravenou Ottou M. Urbanem, ale i dřívější výstavu výtvarných impresí díla H. P. Lovecrafta uspořádanou Galeríí města Plzně, případně výstavu Vanitas v Doxu. Jako by tu kolovala stále stejná množina současných výtvarníků blízkých temným tématům (Bolf, Mulač, Vytiska, Škubal, Petrbock, Štorm, skupina Bratrstvo), bez nichž by se podobné výstavy neobešly.

Kurátorka Jiráťová je ještě inkluzivnější než jejímu pojetí blízký Otto M. Urban. Okruh obvyklých podezřelých rozšířila o další, možná nečekané směry, například o informel 60. let, rozsáhlou asambláž Zdeňka Berana Cesta z let osmdesátých, Michaela Rittsteina, Jiřího Koláře. Překvapením může být také nevydaný cyklus ilustrací Květů zla od Viktora Pivovarovy.

Amorfnost konceptu se nejzřetelněji projevuje ve vystavených dílech s florálním motivem, kam by bylo možné zařadit téměř jakékoliv zpodobnění květů. Souběžně s výstavou – jak to už bývá, až na jejím kon-

ci – vychází v nakladatelství Arbor Vitae stejnojmenná kniha v tradičně dokonalé knižní úpravě.

KAŽDÁ KRÁSA SE STANE MRŠINOU

Její jádro tvoří texty Kristýny Jiráťové, jež komentují tematické okruhy výstavy a umělecká díla do nich vybraná. Kniha je ovšem mnohem více než katalogem výstavy, je spíše paralelní doprovodnou publikací a obsahuje další texty popisující různé baudelairovské fazety české i světové kultury.

Objevný je text Otto M. Urbana o Baudelairově vztahu k výtvarnému umění. Byl totiž mnohostranný a velmi výrazný. Baudelaire se v období hledání svého hlasu věnoval i umělecké kritice. Recenzoval, někdy značně obsáhle, aktuální pařížské výstavy, ale věnoval se i v té době okrajovým fenoménům, jako byla karikatura či fotografie. Na fotografii měl poměrně kritický názor – uznával ji, ostatně sám se rád nechával fotit, ale domníval se, že příliš dlouhé obcování s tímto druhem umění snižuje vnímavost vůči tradičnějším uměleckým formám.

Neméně významná je také Baudelairova role coby modelu pro jiné umělce. Sám udržoval bohaté kontakty s tehdejšími umělci, není tedy divu, že jej můžeme najít vyobrazeného i na plátech Gustava Courbetta či Édouarda Maneta a řadu podo-

bizen vytvořil Baudelaire, syn amatérského malíře, sám. Pro mnohé bude překvapivá zmínka, že o básníkův portrét se pokusil též František Kupka na obraze Žlutá škála. Urban toto tvrzení dále nerozvádí, což je škoda. Nezdá se totiž, že by (v knize nereprodukovaná a na výstavě nepřítomná, neboť galerie, v níž se nachází, dílo zásadně nepůjčuje) malba byla jednoznačně identifikována takto. Někdy je totiž označována také jako Kupkův autoportrét. Za stylizovaný portrét Baudelaira ji označuje například významná znalkyně Kupkova díla Markéta Theinhardtová. Obličej na plátně nese jisté baudelairovské rysy, ale třeba nos je typický spíše pro Kupku. Nejpravděpodobnější vysvětlení je pokus o prolnutí obou osobností do jedné podobizny.

Erudici a precizním vyjadřováním oplývají zasvěcené texty Jiřího Pelána o objevování a reflexi Baudelaira v Čechách a také o jeho překladech. Zvláštností je, že někteří překladatelé našli s Baudelaiorem kontakt ve výkonu trestu (S. K. Neumann a Viktor Dyk), což se jeví až symbolicky. Nečekaná je i informace, že přelomem v chápání a překládání Baudelaira byl překlad Karla Čapka, který k němu jako první našel český klíč.

Užitečným textem pro sběratele může být průvodce Martina Jirouška po rozmanitých, často bibliofilských vydáních Baudelairových textů.

Texty k jednotlivým částem výstavy napsala Kristýna Jiráťová, s výjimkou specifického oddílu o kráse mršin, jenž je v publikaci pokryt jedním z vystavujících autorů Markem Škubalem. Ten vede linii výkladu od Rembrandtova Poraženého vola až k současným fotografiím zvířecích zdechlin Václava Jirásky, přičemž nelze pominout ani podivuhodnou voskovou plastiku Jana Štursy Utopená kočka, jinak součást expozice umění 19. století ve Veletržním paláci.

Díky této knize je téma umělecké inspirace z Baudelairových básní zvětšeno a zakončeno ne sice na věčnost, leč alespoň na dalších dvě stě let.

Samota uprostřed davu. Charles Baudelaire a české umění

Kurátoři:
Kristýna Jiráťová
a Richard Drury
GASK, Kutná Hora
Partner výstavy:
Galerie Kodl
Do 16. 1. 2022

Kristýna Jiráťová (ed.) Samota uprostřed davu. Charles Baudelaire a české umění

Arbor Vitae a Galerie
Středočeského kraje,
2021

**IVAN
ADAMOVIČ**
redaktor